

CRVENI BARJAK

GLASILO SOCIJALNO-DEMOKRATSKE STRANKE U DALMACIJI.

Bijeda se ne rađa iz zlobe kapitalista, već iz zločinom, privatnim vlasništvom; stoga mi ne propovijedamo mržnju prema osobama, ili klasi bogataša; već naprosto zagovaramo prijeku potrebu jedne socijalne reforme, koja bi za temelj ljudske zajednice postavila zadržano vlasništvo.

C. Prampolini.

Izlazi svakog 1. i 3. u utorka u mjesec

Pojedini broj 10 filira. - Pretplata iznaša na godinu K 3.20; na pol godine K 1.60. Za inozemstvo na cijelu godinu K 6.40; na pol godine K 3.20. Pretplata se plaća unaprijed. Pisma i novci šalju se na druga F. Pazinovića u Spljetu. - Vlasnik, nakladnik i odgovorni urednik Ivan Angelicchio. - Administracija i uredništvo: Savez medju radnicima, 208. - Pučka Tiskara - D.r V. Iljadica i drugovi.

Radniče, gdje si ti?

Njemački bratski listovi donose ova pitanja na radnike, koja pokazuju silu i veličinu njemačkog radničkog pokreta:

U borbi učestvuju samo živahni, s njima se može računati, oni teže velikim ciljevima. Socijal-demokratska stranka Njemačke ima

970.112 članova!

Jesi li ti među njima?

U Njemačkoj ima sada **107.693 politički organizovanih žena**. Radniče, jeli tvoja žena, jesu li tvoje kćeri među njima?

Socijal-demokratski listovi imaju

1,478,042 pretplatnika.

Jesi li ti među tim milionima čitaoca koji svaki dan čitaju o jedinstvu u svom pokretu?

U njemačkom parlamentu ima

110 socijal-demokrata,

u provincijalnim saborima ima

224 socijal-demokrata,

u gradskim zastupstvima ima

10.432 socijal-demokrata.

Jesi li se i ti, radniče, starao da su naši ljudi došli i u parlamenat, i u provincijalni sabor i u gradska zastupstva? Jesi li na tome radio? Vidiš li gdje je tvoje mjesto?

Slobodne strukovne organizacije su imale u 1911. godini

2,400.018 članova.

Jesi li ti među strukovno organizovanim radnicima, jesi li među tim milionima radnika, koji shvaćaju svoj položaj, koji se svakodnevno bore za svjetlo, za više slobodnog vremena i za kulturu?

Slobodne strukovne organizacije su skupa imale u 1911.

72,086.957 maraka prihoda.

Jesi li ti među tima, koji su sa svojim helerima napravili radnički pokret tako otpornim, tako jakim, tako moćnim faktorom?

Strukovne organizacije su izdale samo na potpore, bez troškova na štrajkove, u vremenu od 1891. do 1911.:

142,117.386 maraka.

Jesi li se i ti starao, da se za tih 142 miliona okrijepe milioni bolesnih, besposlenih i postradalih?

U centralnim savezima njemačkih konzumnih udruženja bilo je g. 1911 organizovanih

1,324.722 osobe.

Jesi li ti i među tima, koji se staraju za se i za svoje drugove, koji nastoje da

dobiju bolje i jeftinije životne namirnice i da za sebe zadrže profit od prodaje?

Promet konzumnih zadruga je iznosio 1911

506,011,000 maraka!

Jesi li ti među drugovima, koji se staraju da putem samopomoći olakšaju svoj život?

Odgovori!

Jesi li organizovan? Znadeš li gdje je tvoje mjesto? Brineš li se za jačanje radničkog pokreta? Ako nisi organizovan onda

organizuj se!

Uzimaj novine, koje su pisane za tebe!

*

Ova pitanja, upravljena ne njemačke radnike, treba da se postave i radnicima Dalmacije i Istre: dapače tim više, što ovi nisu izvršili ni tisući dio onoga rada, koji su obavili njemački drugovi.

Njemački je radnik organizovan i kulturno podignut: on zna vršiti dužnost prema sebi i svojoj klasi: a ti radniče u Dalmaciji i Istri?

Jesi li organizovan?

Jesi li član socijalističke stranke?

Čitaš li „Crveni Barjak“?

C. K. dalmatinskom Namjesništvu u Zadru.

Socijalistička stranka, zajedno sa radničkim organizacijama, obznanila je, po dole potpisanome, mjesno poglavarstvo, da će dana 25. Avgusta, prigodom dolaska socijalista iz Mostara, prirediti javnu manifestaciju, i to: pozdravnim govorom na obali, ophodom po gradskim ulicama, javnim sastankom u općinskom kazalištu sa dnevnim redom „Jugoslavensko pitanje i socijalna demokracija“, u večer zabavom u kazalištu sa dramom „Robijaševa kćerka“ i Podrekinim monologom „Dobrovoljni uznik“.

Politička vlast našla je potrebitim da, radi javnog mira i reda, zabrani pozdravni govor, ophod po gradskim ulicama, javni sastanak i recitovanje monologa „Dobrovoljni uznik“. Jednim službenim potezom pera ukinula je ona cijeli raspored zabave.

Socijalističku se je stranku do sada mnogo tištilo i prijećilo u njenoj gradjanskoj slobodi, a da se ona nije prizivala za to na više vlasti,

Zaplijenjeno

Zaplijenjeno našlo bi se primoranim da poveća svoj službeni personal, e da često obavlja izvide, po kojima bi se moglo uvjeriti o istinitosti utočnih fakata. Socijalistička stranka nalazi se izvan zakona. Javni sastanci, predavanja, skupštine, izleti, ophodi, sve joj biva neumoljivo zabranjeno! U kratko, naš mučni mnogostrani rad oko radničke izobrazbe i oko moralnog i materijalnog poboljšanja naroda, prijeći upravo politička vlast. Valja naglasiti, da naša stranka rijetko kada priređuje parade i vike, a kad to i učini, ode onda sve u redu i miru, jer su naši redovi disciplinirani i taktični, tako da nijedna naša zabava, ili sastanak, ili ophod nije imao neugodnih posljedaka, nije nikad prouzročio apšenja ili bilo kakvu drugu intervenciju državnih organa.

Zaplijenjeno

kao što je i ova, protiv koje ulažemo utok i tražimo ukinuće zabrane. Žalosno je, neugodno se to ljudi dojmlje, a ni najmanje ne koriste časti i ugledu vlasti i zakona, kad se zabranjuje jedna manifestacija, koja nosi na sebi čisto kulturno obilježje. Razumljivo je, da se i vlasti u izvanrednim slučajevima moraju laćati oštih sredstava, ali to u našem slučaju nije nikako trebalo, jer su prilike grada normalne, a javna djelatnost stranke ne daje povoda takvim mjerama. Kad je talijanska stranka pred neko vrijeme mogla prirediti onako ogromnu smotru u Zadru, kad „Sokol“ može slobodno da putuje gore dole po provinciji, pa i 25.og o. mj. — dakle isti dan —

Zaplijenjeno

Da izbjege nemo eventualnim prigovorima naglašujemo, da slet naših drugova iz Mostara dolazio je u subotu na večer, a „Sokol“ za Vis da je išao sutradan. No, sve kad toga i nebi bilo, akcija, koju je pokrenula socijalistička stranka, naišla je na simpatiju, a zabrana je ogorčila svakoga.

Protiv teme „Jugoslavensko pitanje i socijalna demokracija“, koja se je imala pretresati na sastanku, ne će vlast iznimno postupati, jer se moramo nadati, da se u jednoj konstitucionalnoj, parlamentarnoj državi, upravljanoj po općem pravu glasa, ne smiju događjati anahronizmi, po kojima vlast zabranjuje jednoj stranci, da traktira aktuelna pitanja, koja zanimaju učenjake i političare.

Zaplijenjeno

jer stvar je napisana sa kriterijima općečovječanskim, humanim i umjetničkom duhovitošću; napisana je s tendencom, da pokaže kako čelije ne će popraviti čovjeka nego hrana. Stvar je prera-

djena i primjenjena na naše mjesne prilike, ali tako, da bi i u Španiji za Inkvizicije bila imala slobodan pristup na bini. Socijalistička stranka protestuje protiv zabrane i traži brzo ukinuće. Jedna uređena kulturna država mora jamčiti pravednost i slobodu razvijanja svojim državljanima unutar svojih granica.

Pretpostavljajući to i ne odričući se tih prava za račun stranke koju u ovom utoku pravno zastupam, tražim da se izložena zabrana kao netemeljita digne.

za Politički Odbor soc. dem. stranke u Splitu.

Dujam Matošić, v. r.

Militaristički moloh.

Pred nami leži izvadak statistike o vojnim troškovima evropskih država. Iz nje vidimo, da Engleska troši godišnje za vojne svrhe do 1835 milijuna kruna, Rusija 1766 milijuna, Francuska 1344, Njemačka 1762, Austrija 718, Italija 671, itd. Slijede sve manje države. Ukupno Evropa baca u zdrijelo kobnoga moloha godišnje 9 milijardi i 236 milijuna kruna.

K tomu treba nadodati, da tu nisu uračunate eventualne mobilizacije (kao n. pr. ona Austrije prigodom aneksije Bosne) i izvanredni ratni troškovi poput n. pr. Italije sada, pak Turske ili Francuske za Maroko i slične „trice“.

Bez obzira na sve to, osvrtno samo na redovite militarističke troškove, ako uzmemo da stanovništvo Evrope iznaša okruglih 340.000.000 stanovnika, onda na svakoga — od novorodjenčeta ženskoga spola do izdišućega starca — otpada godišnji porez od poprečnih 27 kruna.

Djeca, obnemogli starci i bolesnici ne mogu da privredjuju (odraslu žensku, koja u kući radi društvu potreban rad, smatramo naravno privrednom osobom). Mjesto ovih plaćaju 27 kruna oni, koji privredjuju. Bogati badavadžije također ne privredjuju; treba odbiti i te od onih, koji militaristički teret snose. Imade danas nekoliko kasta, koje su razvojem društva u novu civilizaciju izgubile potpunoma ili djelomično korisnu funkciju, čiji parazitizam dapače prelazi u štetnost po svojem reakcionarnom, napretku protivnom djelovanju. I ti su po društvo pasivni, dapače još štetni, pa ih treba odbiti od onih, koji u istinu nose društveni teret. Svi oni su ona vrsta ljudi, koji ne rade upravo nikakav rad, bilo jer ne mogu, ne znadu ili ne će, pa su po društvo pasivni radi toga. Nemamo o tom statističkih podataka, ali možda ne pretjeravamo, ako ih računamo sve skupa na dvije petine pučanstva u Evropi.

Tri ostale petine, koje rade bilo kakav rad, jesu oni, koji istinski snose društveni teret. Za militarizam, kad znoj procjenjujemo gotovim novcem, svaki bi plaćao dakle godišnje do 46 kruna. To sve, rekosmo, bez izvanrednih troškova za slučaj mobilizacije i ratova.

Slika grdobe od tereta, koji ljudstvo tišti i sapinje u zdravome društvenome razvoju, nije niti iz daleka još potpuna. Da nema militarizma radni narod nebi trebao, da za sam taj teret toliko žrtvuje — a rad taj, mogao bi da uloži u privredni, društvu koristan posao. Rad časništva vojske, jedno, dvo, tro i četirigodišnja služba stajaće vojske te ono jedno i višemjesečne

pričuve, sve to uloženo u produktivan rad od kolike li ne bi koristilo bilo po ljudstvo! Pak onaj rad mnoštva radništva, koji radi i gradi bojno oružje i vojne potrepštine uopće, da se i to vrne na privredno polje, kolikog li onda bogatstva!

U radu je bogatstvo čovječanstva. Ali ako ljudi svoj znoj cijede u rad, koji koristi ne nosi, onda bogatstva ni uza sve napore nema. Dapače se iz uzaludnog rada radja dvostruka nevolja: usljed oskudice potrebnog rada nastaje tjelesna i duševna bijeda: glad, uz pratnju bolesti i zločinštava. Otkuda današnja žalosna slika ljudstva, otkuda ako ne radi neracionalnog ulaganja rada u neproduktivne svrhe?

Čitav taj jad proletarčev, sve je to posljedica ovakovoga društvenog rada, kakav je danas. Zbog njega nesredjenost (hiperprodukcija i pomanjkanje) u produktivne svrhe uloženog rada, usljed njega nekada i nužda militarizma, eto već danas nepotrebnog, pa stoga i u nj bez svrhe i koristi uloženog rada!

Može li biti danas rata u Evropi?

Može se svašta na svijetu dogoditi, no ludjaci redovno svršavaju u ludnici. U Evropi, barem na tlu, gdje je kapitalistička kultura skoro da dosegne svoj vrhunac, rata ne može biti! Ne stoga što ga mi socijalisti ne bi htjeli, nama bi možda dobro i došao da ostvarimo socijalnu revoluciju, nego ponajpače stoga, što rat nije u interesu kapitalista. Znadu oni za eventualni socijalni prevrat i mudrost im nalaže da budu oprežni, da ne riskiraju hazardnu kartu, da potežu mirno ovako koliko mogu i konačno da se mirno ugnu novoj svijesti, koja raste i neophodno hoće da ostvari kategorički imperativ zdravoga razbora.

Jedan rat u srcu kapitalistički civilizirane Evrope doveo bi do rasula i zastoja kolosalnih poduzeća, u kojima su interesirani svi kapitalisti svakoga naroda, odakle međunarodni badavadžije iz rada proletarčeva vuku masne profite. Rat ili bolje vojna poduzeća moguća su samo na teritoriju Afrike ili drugih kojih zemalja, gdje još kapitalistička kultura nije stigula, gdje se nema što da uništi a što bi diralo u džep badavadžije, gdje on ima svoj mozag, svoga boga, svoje sve. U Evropi teren ratu mogao bi da bude samo Balkan, i skoro ni tu više, jer je u Turskoj, Srbiji, Bugarskoj itd. već uloženo dosta medju narodnoga novca, kojega valja štititi sa „status quo“. Berchtoldova akcija i de marche vevlasti govore dosta jasno, dapače i osmanlijska prevejnost to znade. Zar nismo i mi zajedno s Turcima imali prilike vidjeti, kako Evropa plane na one koji se usude zatvarati vrata međunarodnom profitu, trgovini koja kroz Dardanele prolazi?

Kapitalizam rata ne će, on treba mira da može nesmetano vuci profite od znaja radnoga naroda. Rat, i ako mu ne bi donio socijalnu revoluciju, mogao bi mu za neko vrijeme prekinuti masne dividende. Nema dakle rata, štetan je eto i po njih. Socijalna demokracija vuče logični zaključak: kad nema i ne treba rata, razoružajmo, militarizam nam je teret. Već su se i buržoazi bili počeli oduševljavati za misao razoružanja. Čak se službena Engleska bila za to jače esofirala. Najednom za muknu sve i oružanja postanu sve veća i

življa: teret militarizma sve jače tišti proletarčeva pleća. Gospoda su se dosjetila da oni ne rade, dapače da su im najbolje dionice uložene baš u vojno liferantska poduzeća. Pa premda bi ugljen mogao služiti i za druge stvari, mjesto za utrobe dreadghnouta, prem bi željezo, ocjel i slično kulturnije bilo uloženo za nove strojeve produktivne naravi, uza sve to, ta sva puđuca, koja dandanas vojskama lifraju, ne bi propala, nego bi našla pametniju uporabu, usprkrš svemu tomu, puki momentani

ZAPLIJENJENO

Buržoazija ne će ni časno da umre, hoće da umire dahom reakcije, žigom sramote, prepričiteljice ljudskoga napretka; eh, pa živila socijalna demokracija!!!

Vijesti iz pokrajine.

Zara.

In risposta alla cara sua...

Un pennaiuolo prezzolato ad un tanto la riga per raccogliere i pettegolezzi della provincia ha voluto scriver nel proprio giornale che i rappresentanti delle organizzazioni operaie di Zara potevano liberamente, in occasione della gita dei compagni erzegovesi a Spalato, restare a casa, perchè i compagni dell'Eerzegovina erano di lingua slava!

Idiota d' un Feoli! Dovresti esser in quel giorno a Spalato per vedere quanto simpatica e stata l' accoglienza fatta ai compagni di Zara e qual spirito di fratellanza internazionale ha regnato durante tutta la giornata a Spalato.

Il suqualificato gazzetiere, degno compare di Antonije Stražičić, credeva con quell' insulsa insinuazione colpire nel tasto: credeva che gli operai di Zara siano ancora sciovinisti e che al sol udire parlare di slavi — siano pur essi socialisti internazionali — diverrebbero due volte più osservati al giogo della signoria di Zara. Ma ha sbagliato, perchè ha ottenuto un effetto opposto. Siamo, cioè, autorizzati dai compagni di Zara di dichiarare che l' operaio di Zara e oggi tutto per l' Interna zionale.

Eccovi servito, sig. Feoli.

Al signor Carluccio del „Risorgimento“ poi diremo che gli avvisi del convegno erano bilingui, come sempre. Era orbo, il sig. Carluccio? O anche in quel giorno era stato preso da convulsi isterico — mattoido — sciovinisti?...

Dubrovnik.

Pouzdaní sastanak.

Pretprošli petak sastala se je ujedinjena hrvatska omladina na pouzdanom sastanku u Bondinom pozorištu. Na sastanku predočila se sakupljenom gradjanstvu inicijativa omladine, da združi raspršene narodne sile, da izbriše dugotrajne formalne i tričave razlike i sve stranke ujedini u jednu veliku narodnu stranku, koja će biti pripravna suzbijati atentate na slobodu i ustavnost Hrvatske. Našu je stranku zastupao drug Dorbić; on je istakao stanovište socijal-demokratske stranke prema jugoslavenskom pitanju.

Za nas socijaliste od velike je važnosti to, što je predstavnik jedne gragjanske stranke (pravaške) pohvalio rad i borbu socijalista u ovim teškim danima. U svom se je govoru osvrnuo i na naše drugove, na njihovu borbu oko oslobodjenja potlačenog naroda i sa simpatijom popratio njihovu ustrajnu borbu. Vrlo nam je drago, što se je našao jedan iz gradjanske sredine, koji je nepristrano prikazao

rad naših drugova, jer će ono par riječi o našoj stranci uvjeriti sve one, koje se do sada nijesu dali uvjeriti, da smo mi socijaliste prvi, koji izlazimo na ulicu, da protestujemo za račun potlačenih. Mi ćemo pokazati našim radom, da je socijalizam jedini, koji brani interese naroda. Akciju omladine pozdravljamo sa simpatijom, uvjereni, da će ona poraditi oko kulturnog jedinstva jugoslavena. U njenom revolucionarnom radu naći će uvijek našu pomoć.

U našoj bolnici, osim ostalih nepodopština, trpimo i ovu: Megju „sestricama“ je i neka bračanka, koja je do podne zločesta i opaka, a popodne pijana kao čep, pa ne da mira bolesnicima i zadirkiva ih, bilo za ovu, ili onu stvar. Nju se ne može i — radi ugleda zavoda — ne smije se više trpiti. Drska je i bezobrazna, da te bog sačuva.

Upozorujemo upravitelje na ovu rugobu od žene. E da nam ova tužna kuća ne bude i tužnija nek je odaleče.

Bol.

Velirat kod Omiša.

Na radnjama poduzetim od inž. Basteanelia uposlen je kao nadglednik i neki Jozo Brulja iz Italije, koji svaki čas kaže zidarima i ostalim radnicima da su svi Hrvati hulje i lopovi. Vidite: mi smo ovdje da zaslužimo komadić kruha za sebe i svoju djecu i starce, ali kruha je malo, a grdnje i gnjavenja je preveć, da smo ga svi siti. Ruži i grdi nas kao proletarce, pa i naš narod.

Zato molimo g. inžinira neka pozove na red ovog silnika neka bude boljih manira s radnicima, koji, naposljetku, nisu marva, i neka pusti na miru hrvatski narod, koji mu nije ništa skrivio. To molimo i zahtjevamo — kako hoćete.

x. z.

Radničko socijalističko Vjerovanje.

Vjerujem samo u jedini socijalizam, sve-držitelja tvorca svega blaga zemnog za radnike, svih vidljivih i nevidljivih vrlina.

Vjerujem u socijal-demokratsku stranku i istinske radničke zaštitnike i socijaliste, koji su na zemlji radi pripremanja boljeg života roda ljudskog i radi gonjenja narodnih eksploatatora i mučitelja — bogataša.

Vjerujem u program te stranke, u njenu borbu i u njenu organizaciju, vjerujem da van nje drugog spasa nema radnicima.

Vjerujem u pobjedu njenu, ne strahujući od gonjenja od strane njenih protivnika.

Vjerujem u buduće carstvo istine, pravde, međunarodnog bratstva, mira i općeg blagostanja.

Vjerujem u nesalomljivu silu radničke klase, svjesne svoga položaja.

Vjerujem u socijalnu revoluciju, u tu rijeku, u kojoj se mora okupati staro društvo, da bi se iskupilo od grijehova.

Vjerujem u blisku smrt toga društva i u skoro rođenje novog socijalističkog društva.

Spljetski vijesnik.

Zabava u „Villi Anni“, inicijativom omladine, biće na 22. tek., naravno u slučaju lijepog vremena, inače će biti odgogjena i održaće se osam dana kasnije. Zabava će biti dobro sredjena. Priredjivački odbor će nastojati u svakom pogledu, da drugove zdravo pozabavi i udovolji, pa smo uvjereni, da će drugovi listom pohrliti, e da tako uzveličaju

ovu lijepu zabavu, čiji je čisti dobitak namijenjen u fond stranačke glazbe, koja će nam služiti u agitacijone svrhe za ojačanje našeg pokreta, koji lijepo napreduje.

Skup socijalističke omladine imao je prošle subote lijepu skupštinu, koja je imala i lijep moralni uspjeh. Rasprava je tekla glatko, osim gdje se je radilo da li će se primiti u društvo ili ne jedan drug. Odlučilo se prirediti izlet u Mostar i u Trst i agitirati za zabavu 22. IX. 1912.

U korist lista dadoše slijedeći drugovi: E. Pisa K. 1. Rausch 1. Ivan Ciciliani 1. M. Superina 1, svi iz Trogira Živili!

Radi tačnosti javljamo, da su, osim strukâ označenih u prošlom broju, i opančari dali svoj obol prigodom zabave, priredjene od Socijalističkog Omladinskog Skupa. Evala im!

Špekulanti na djelu „Naše Jedinstvo“ od 22 pr. mj. donijelo je noticu, kojom javlja, da po gradu naši trgovci - dućandžije, u opće ljudi od posla kupe potpise na molbu, što će je poslati c. k. ministarstvu ratnom, da bi ovdje smjestilo pukovnicu s glazbom.

Spomenuti list tu akciju i odobrava, što nas nimalo ne čudi; ali moramo da ustanemo, što malenu grupu trgovaca lihvara bodri da se i u naprijed ovako ističu u svemu što zasijeca u javne interese grada.

Interesi grada i trgovci! Kud će te veće suprotnosti. Mi bi zamolili urednika „N. Jed.“ neka u buduće nešto bolje promovga ono, što napiše, buduće da kadkad izvali i takovih, koje uzbuđuje smijeh. Ako bi ovdje došao regiment vojnika, to bi koristilo, ne nijećemo, gospodi trgovcima, koji bi činili masne poslove i mogli skuplje prodavati živež i robu, ali bi to bilo na štetu gradjanstva, osobito radničke klase, koja više ne može, da odoli skupoći, pa se je bojati, da jednoga dana ne bojkotuje mesare, pekare i ostale lihvarare živežom...

ZAPLIJENJENO

Popovski interkonfesionalizam. Gospoda kapitalisti nam kažu, da mi moramo biti nacionalisti, pa čak i organizacije naše, po njihovom „skromnom“ mnijenju, morale bi biti na nacionalnoj bazi, dočim je Karlo Marks bio rekao, u svom revolucionarnom zanosu: „radnici sviju zemalja, sjedinite se!“ Popovima nije baš stalo, da li se mi udružujemo bez razlike narodnosti i jezika; njima je glavno, da se klerikalno udružimo, naime pod nazorom kapitalističkog prijatelja: popa. Tako opstojte i klerikalne organizacije, čiju žalosnu ulogu već znamo. No dvije su struje i između klerikalaca. Neki popovi u Njemačkoj htjeli bi, da osnuju organizacije, u kojima bi se mogli primati i katolici i protestanti, i pravoslavni, i anglikanci — i oni ostalih vjera. Ali se to drugima pričinilo preveć malo... pošteno, pa su digli galamu. Stvar je svršila da i sam papa nije pripoznao... dobrima takove organizacije. I naš radikalni „Dan“, naravno, stavio se na stranu čisto „katoličke“ organizacije, i pobija onu mješovitu. Dovolje se nemamo čemu čuditi. No stvar stoji u tome, da prepoštovani „Dan“, dok na uvodnom mjestu pobija „mješovite“ radničke organizacije, na drugom mjestu govori o zajedničkoj akciji popova katoličkih i pravoslavnih za uredjenje i povi-

šenje njihovih plata. Ovako čine i nacionalistička gospoda: zagovaraju i nude nam radničku neslogu, i nacionalističke organizacije, kojima cijepaju naše proletarske snage, dok za sebe podržavaju poslodavački internacionalizam, jer znadu, da za sebe zagovaraju solidarnost sviju njih bez razlike jezika i vjere.

Mostarski drugovi još uvijek pišu, kako ne će nikada zaboraviti onaj veličanstveni i impozantni doček: to je leitmotiv sviju njihovih pisama, a i njihov upravni odbor je u istom smislu saopćio našem, i tom je zgodom izrekao želju, da će nas do godine opet posjetiti, ali u većem broju i oboružani većim socijalističkim znanjem. Dok mostarci ovako ushićeno odaju svoja čuvstva, dotle čujemo da će i bosanski drugovi do godine prirediti izlet sa svojim čuvenim pjevačkim društvom „Proletarac“, koji broji preko stotine pjevača, i koji je najbolji u cijeloj Bosni i Hercegovini, da se čak buržoaska umjetnička društva ne mogu s njim takmiti. No i mi nećemo ostati pasivni; nadamo se i mi, do godine, u Mostar: biće s nama naša glazba, naša kazališno-diletantska družina, naš tamburaški zbor i pjevači: ta svi smo mi po nagonu pjevači!

Mi takogjer ne ćemo tako lako zaboraviti dan 25. VIII., koji će ostati zabilježen zlatnim slovima u knjizi spljetskog radničkog pokreta. Ne ćemo ga zaboraviti i stoga, što je radništvo spljetsko iznijelo uprav lijepu moralnu pobjedu nad zlobom, nepravdom i neslobodom, u kojoj je sputan: radništvo je onaj dan progovorilo, da je zrelo i da je dostojno javnih sloboda, kojih svuda ima osim u Splitu.

Kazališno-diletantski skup osnovaće se ovih dana inicijativom mnogih radišnih drugova. Nama je osobito milo, da će naš pokret — napokon — biti obogaćen i ovom kulturnom institucijom. I ovo je plod dolaska mostarskih drugova i njihove propagande dobrog primjera. Samo naprijed! Čvalo i napredovalo i ovo udruženje.

Socijalistička glazba već je utemeljena. Za sada će svirati stari glazbari, a netom će koji od pomlatka biti usposobljen, biće primljen u glazbu kao glazbar. Stoga mladež uči svim marom i oduševljenjem. Inače oduševljenja ne fali ni megju odraslim drugovima, i svakom se prigodom i svuda kupe oboli. Slučajno je naša glazba jedina u Splitu, pošto je općinska raspuštena, a talijanska je propala.

Ili — ili. Na 22 tek. — poslije podne — naša glazba ima svoj prvi istup Naime: obaći će glavne ulice grada, zatim će u Villu Annu, gdje će dati briljantni koncert.

Vlast, kako čujemo, podučena slučajem sleta hrcegovaca, ne će valjda zabraniti ovu šetnju naše glazbe gradom, a mi već sada možemo reći, da će vladati uzorni red i disciplina, pošto mi ne zlorabljujemo ulicu kao nacionalisti; ali, s druge strane, bude li nam zabranjena tiha, dostojanstvena pratnja naše glazbe otklanjamo svaku odgovornost, jer reda i mira... ne će biti. Dakle, čuvari reda i mira, učinite pravično i nastojte, da *zbilja* budete čuvari reda i mira, a odgovornost pustite nama i pouzdajte se u socijalističku disciplinu, koja je već od svakoga u gradu cijenjena.

Radnički Dom je na večer jako dobro posjećen od drugova, osobito nakon dolaska glazbila. Svake večeri pohrlili u dom do 150—200 ljudi: ko radi na analfabetnoj školi, ko dolazi radi čitanja, ko radi skupštinâ i sjednicâ, ko radi glazbe; i omladina je dobro zastupana.

Radnički Dom je danas najposjećenije društvo u Splitu; i mi smo ponosni, što naš Dom (u kojem nema ni karata ni vina), može da privlači onoliko masu ljudi. Zgodan, uredjen i čist ambijent i radnik voli.

Strukovni pregled.

Drugi megjupokrajinski sastanak Saveza drvodjelskih radnika. U svrhu, da se utemelji megjupokrajinsko tajništvo, dne 15 ov. obdržao se u Trstu drugi sastanak Saveza drvodjelskih radnika. Kao izaslanik splitske grupe otišao je na ovaj sastanak drug Gojun, a iz Zadra takodjer jedan delegat.

Pošto nije dostatno, da budu organizovani radnici velikih gradova, već uz rame ovih moraju da se bore i oni manjih mjesta i sela, e da se tako uzmogne stvoriti jaka falanga kompaktnih boraca, jasno zbija važnost i potreba megjupokrajinskog sekretarijata; to je uvidio i prihvatio IX opći kongres drvodjelaca u Austriji.

Da, jer pred moćnom organizacijom poslodavaca mi moramo suprotstaviti moćnu organizaciju radničku, budući da borbe postaju sve to teže i ljuče.

Štrajk opančarskih radnika u Karlovcu traje već od nekog vremena, pa se stoga pozivlju opančarski radnici neka nikako ne putuju u Karlovac, da nebi razbili lijepu solidarnost tamošnjih boraca: neki su poslodavci već prihvatili i potpisali njihove pravedne zahtjeve, a i drugi će.

Štrajk tipografskih radnika u Zadru. Već od nekoliko sedmica u tiskari Bijankini u Zadru traje štrajk. Svi su vlasnici tiskara prihvatili tarifni, svuda je ona odavno uvedena, samo nije u Zadru kao gg. Artale (talijana) i popa Bijankini (hrvata). Naravno, tako nije moglo da ide do vječnosti, pa kad su tipografi spomenutih tiskara opazili da i u Zadru, malo po malo, prodire duh razredne borbe, i oni se organizovaše i zatražiše prihvat tarife. Rezultat je bio ovaj: Artale je potpisao, pop Bijankini nije i neće. Radnici, naravno, proglašiše solidarno štrajk. No i ovdje se našao izdajica, skot, krumir, koji, nesvjestan, hoće da omete ovu poštenu borbu na štetu svoju svoje, braće i drugova rada.

Dok smo uvjereni, da će tipografski radnici žilavo vojevati u ovoj bitci, i dok im iz srca želimo pobjedu, ne možemo, a da popu Biankiniu, velikom zagovaratelju austrijskog militarizma, ne reknemo: Zar je takovo u praksi vaše rodoljublje?! Sramite se! Vi ste izglednivač hrvatskog naroda, a ne otac njegov.

U željezničkom arsenalu pašuje g. Josip Šarić, drugi „kapo“. Ovaj, kako saznajemo, uprav gnjavi i zlostavlja „svoje“ ljude, da je svakome već dodijao; ne samo to: on i globi za najmanju malenkost. Prava tamnica taj arsenal. Ne daje se ljudima ni toliko plaće, kako bi se pošteno mogli hraniti, a uz to još moraju trpjeti i brutalnost onih, koji bi inače lijepim načinom mogli, da drže red.

Mi ovo bilježimo, ali ne bez čuvstva gadjenja, da radnici na željeznici, u toliko godina, nijesu kadri bitida izgrade svoju organizaciju. Da je organizacije, ovih neprilika ne bi doživljali, a kada bi i toga bilo, lako bi se, pomoću organizacije, stalo na put raznim tiranima i tirančićima. Krivi su sami.

Šibenske vijesti.

O aferi D.r Dedijera. Po tome što g. Dedijera vijgamo još po Šibeniku, sudimo da nije još dignuta odluka o predistrazi koja je protiv njega zametnuta.

Zašto je aretiran g. Dedijer? Vjerojatno s toga što su vlasti sumnjale u pravi cilj njegovih putovanja. Ali da su austrijske vlasti posvetile onoliko sumnje u istinitost denuncija svojih konfidenata koliko i u cilj naučnih ispitivanja kojima se bavi G. Dedijer — bile bi odista došle do drugih rezultata, po kojima na se ne bi navukle bruku, a mirna naučenjaka oslobodili bi obivanja purgatorijskih muka, u kojima se još i danas nalazi.

Nego G. Dedijer nije pošteđen ni od drugih neprijatnosti, osim one glavne. Politička vlast počastila ga je time da nad njim vodi nadzor jedan obični javni špijun, koji je k tome još i vrlo nepotpunih moralnih osobina. U ljudima koji pokrivaju takve položaje u društvu ne tražimo kakvih odlika, ali kad im nijesu na mjestu ni one koje mora imati i jedan špijun —

Z a p l i j e n j e n o

Jer G. Dedijer, blagodareći velikoj pažnji ovoga špijuna, bio je odmah sutradan neg je pušten na slobodnu nogu zvan na poglavarstvo da položi račun o tome kako se on pozna sa jednim našim drugom. Kad im je G. Dedijer odgovorio da to poznanstvo ne potiče iz odnosa koji oni misle da postoje — jer je taj naš drug namještenik u kancelariji njegova branitelja, koji je imao više puta naloge da mu šta odnese ili kaže — tada su mu povjerovali, jer je, da bome, i suviše naravno bilo da mu to povjeruju.

G. Dedijer docent je na beogradskom univerzitetu. Pored etnografije naučava i sociologiju. U Dalmaciji, recte u Austriji, kad je socijalist opasan element za državu, kako onda da profesor sociologije ne bi bio još opasniji, kad on naučava, zajedno s ostalim društvenim naukama, i tu iz koje se regrutuju socijalisti!?!

Poglavarstvo je učinilo veliku uslugu G. Dediču što ga je o tome obavijestilo. Jer kako je odležao 18 dana u apsu radi naučnih ispitivanja u etnografskom pravcu — sad opet mogao bi odležati 18 novih dana što je profesor sociologije — e, kad je tako, najpametnije je onda kazivati, da predava — vjeru.

Tek onda u Austriji neće biti zanovetan.

U ovoj tugaljivoj aferi, koja je G. Dediču nanijela puno materijalne štete i moralne nepravde, pravičnost ište da se izigje iz tamne mutljavine i dogje do istine, koja će G. Dedičera kao čovjeka povratiti svojoj porodici, a kao naučenjaka knjizi i naučnim ispitivanjima, — da bi kroz kratko vrijeme mogao dati vidna svjedočanstva o zamislama koje su ga vodile na putovanju po Dalmaciji.

Poslovni broj Pr. VI. 39./12./1.

U Ime Njegova Veličanstva Cara!

C. K. Okružni Sud u Šibeniku kao nadležni Sud u tiskovnim poslovima riješavajući o prijedlogu 28/8 1912 Ss 39/12/2 C. K. Državnog Odvjetništva u Šibeniku u nejavnoj sjednici

Sudio je.

I. a) sadržaj uvodnog članka pod naslovom „Pred vješalima“ koji počimlje riječima „za Luku Jukića“ a svršava opima „Austriji . . .“

b) sadržaj ulomka članka pod naslovom „Demonstracija protiv režima vješala i tira-

nije“ od riječi „da je nije“ do „apsolutizma“ (4 strana, 2 stupac);

štampanih u broju 10 periodičnog časopisa „Crveni Barjak“ objelodanjenog u Šibeniku dne 27. kolovoza 1912 tiskom Pučke Tiskare pod odgovornim uredništvom Ivana Angelicchio sačinjavaju zločin po § 65 a) K. Z. jer se istim nastoji razdraživati na mržnju i prezir proti Državnoj Upravi i prestupak po § 305 k. z. jer se istim nastoji opravdati nečudoredna i od zakona zabranjena djela.

II. Potvrđuje se obavljena zapljena.

III. Zabranjuje se daljno rasprostiranje zaplijenjenog članka i ulomka.

IV. Odredjuje se uništenje zaplijenjenih primjeraka i svih onih što bi se još mogli zaplijeniti, rastavu dotičnog šlamparskog sloga i redovita objelodanjenje presude u zvaničnom listu.

RAZLOZI.

Članak po a) uzveličava i opravdava atentat na komesara Cuvaja i njegove počinitelje a tako isto atentat počinjen od Njeguša na današnjeg Ministra pravde (§ 305 K. Z.). Osim toga razdraživa na mržnju i na preziranje proti c. i kr. Državnoj Upravi u Monarhiji (§ 65 a) (K. Z.).

I doista hoće da prikaže publici da javna svijest mora da ovaj put odobri zločin Jukićev kao očajni prosvjed proti nasilju i nepravdi, jer da u stanovitim prilikama ubijstvo postaje sveto pravo naroda i čovjeka da Jukića prati zahvalnost čitavog naroda, a da će njegova katan ovjekovječiti aurelom mučeništva njegovu uspomenu, po tome da je nedostojno što ga se je nastojalo prikazivati ludjakom, jer tijekom taj njegov pohvalni učin gubi zasluženu vrijednost, dočim u atentatu po Njegušu počinjenom ostali su nasuprot neoskvrnjeno njegovo ime i značaj revolverske logike. Zaključuje pak, da se za počinjeno djelo osudjenim učesnicima ima na školskoj svjedočbi osvjedočiti da je njihovo moralno ponašanje bilo veoma dobro.

Osim toga se u članku žestoko napada na gorirečenu Vladu i tvrdi se, da će u historiji ostati okaljano ime njezinog režima koja da i tako ima u tom pogledu žalosnih uspomena te da je njezino ime bilo prokletu i u Italiji i vapilo osvetu pa da je zato bila iščarana. A sada da mora da klekne pred Jukićem i da se zakune da neće više razbojnički i tirjanski vladati kako da vlada i u Hrvatskoj i u Dalmatinskoj satrapiji isto kako je u Turskoj.

U ulomku pod b) dosljedno pod istim načelima od lista izraženim u članku pod a) uzveličaje se kao junačko djelo po Jukića počinjeno, koje da je bilo zaslužno boljih i dostojnijih demonstracija od onih koje su bile priredjene.

Prama tome u smislu propisa §§ 36 i 37 Zak o štampi i §§ 485, 386 i 493 Kp. izdata je ova osuda.

C. K. Okružni sud u Šibeniku

Odio VI. na 28 kolovoza 1912.

Potpis nečitljiv

Donosimo osudu povrh zapljene zadnjeg broja. Utisak koji nam je učinila kad smo je prošli prvi put bio je takav da smo mislili doći pred — ratni sud.

Kad je riječ o zapljenama nek nam bude dozvoljeno kazati da ni „Crveni barjak“ nije baš kao ško ba upisan u spisku nemirnih papira, tako da kad bi on sam izlazio u Šibeniku, moglo bi se u napred obreći koliko će šibenički tribunal imati poslovnih brojeva vrhu marke Pr. jer bi ih imao toliko koliko bi puta u godini izišao „Crveni barjak“.